

# Metodické usmernenie

Ministerstva kultúry Slovenskej republiky  
č. MK – 5704/2025-110/13832 z 26. augusta 2025  
**na určenie štandardov pre verejné knižnice**

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v nadväznosti na zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o knižniciach“), v súlade s čl. 16 ods. 3 písm. i) Organizačného poriadku Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vydaným príkazom ministerky č. 19/2024 vydáva toto metodické usmernenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na určenie štandardov pre verejné knižnice.

## Obsah

|                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------|----|
| Článok 1 Úvodné ustanovenie.....                                              | 3  |
| Článok 2 Predmet štandardov verejných knižníc .....                           | 3  |
| Článok 3 Umiestnenie knižnice v obci.....                                     | 4  |
| Článok 4 Priestory knižnice určené pre používateľov .....                     | 4  |
| Článok 5 Prevádzkový čas knižnice pre verejnosť .....                         | 5  |
| Článok 6 Budovanie knižničného fondu a informačných zdrojov .....             | 6  |
| Článok 7 Študijné miesta a miesta na oddych.....                              | 7  |
| Článok 8 Prístup k internetu a informačným technológiám.....                  | 7  |
| Článok 9 Webové sídlo knižnice a prezentácia na sociálnych sieťach. ....      | 8  |
| Článok 10 Elektronický katalóg knižnice (OPAC) .....                          | 9  |
| Článok 11 Personálne zabezpečenie knižnice .....                              | 10 |
| Článok 12 Kvalifikácia a vzdelávanie zamestnancov knižnice .....              | 11 |
| Článok 13 Meranie spokojnosti používateľov knižnice .....                     | 11 |
| Článok 14 Vzdelávacie, kultúrne a komunitné podujatia verejných knižníc ..... | 12 |
| Článok 15 Percento používateľov z počtu obyvateľov .....                      | 13 |
| Článok 16 Vyhodnocovanie plnenia štandardu knižničných služieb .....          | 14 |
| Článok 17 Záverečné ustanovenie.....                                          | 15 |
| Článok 18 Zrušovacie ustanovenie .....                                        | 15 |
| Článok 19 Účinnosť .....                                                      | 15 |

*„Verejná knižnica je miestnym strediskom informácií, ktoré pohodovo sprístupňuje všetky druhy znalostí a informácií svojim používateľom. Je nevyhnutnou súčasťou znalostnej spoločnosti, ktorá sa neustále prispôsobuje novým komunikačným prostriedkom, aby mohla naplniť svoje poslanie poskytovať univerzálny prístup k informáciám a umožniť ich zmysluplné využívanie všetkými ľuďmi. Poskytuje verejne prístupný priestor pre tvorbu poznatkov, zdieľanie, šírenie a výmenu informácií a kultúry i podporu občianskej angažovanosti. Knižnice sú tvorcami komunity, proaktívne oslovujú nové publikum, pozorne načúvajú ich požiadavkám a efektívne ich využívajú na vytváranie služieb, ktoré zodpovedajú miestnym potrebám a prispievajú k zlepšeniu kvality života. Verejnosť svojej knižnici dôveruje a tá sa snaží následne proaktívne udržiavať svoju komunitu informovanú a uvedomelú.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

## **Článok 1**

### **Úvodné ustanovenie**

*„Na zabezpečenie celoštátnej koordinácie a spolupráce knižníc je potrebné v legislatíve a strategických plánoch definovať a podporovať celoštátnu sieť knižníc založenú na dohodnutých štandardoch služieb.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

Metodické usmernenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na určenie štandardov pre verejné knižnice (ďalej len „metodické usmernenie“) sa vydáva s cieľom:

- a) určenia a zabezpečenia kvantitatívnych a kvalitatívnych podmienok poskytovania knižnično-informačných služieb verejnými knižnicami a optimálneho využívania verejných zdrojov poskytovaných zriaďovateľmi verejných knižníc,
- b) určenia kvantitatívnych a kvalitatívnych štandardov definujúcich podmienky, ktoré by mali spĺňať verejné knižnice na plnenie svojich úloh na optimálnej úrovni.

## **Článok 2**

### **Predmet štandardov verejných knižníc**

Predmetom štandardov pre verejné knižnice je vymedzenie nasledujúcich parametrov (kritérií):

- a) umiestnenie knižnice v obci,
- b) priestory knižnice určené pre používateľov,
- c) prevádzkový čas knižnice pre verejnosť,
- d) budovanie knižničného fondu a informačných zdrojov,
- e) študijné miesta a miesta na oddych,
- f) prístup k internetu a informačným technológiám,
- g) webové sídlo knižnice a prezentácia na sociálnych sieťach,
- h) elektronický katalóg knižnice (OPAC),
- i) personálne zabezpečenie knižnice,
- j) kvalifikácia a vzdelávanie zamestnancov knižnice,
- k) meranie spokojnosti používateľov knižnice,

- l) vzdelávacie, kultúrne a komunitné podujatia knižníc,
- m) odporúčaný parameter – percento používateľov z počtu obyvateľov.

### **Článok 3**

#### **Umiestnenie knižnice v obci**

*„Obslužné miesta verejných knižníc by mali byť umiestnené tak, aby sa čo najviac využívali a pre ľudí z miestnej komunity boli čo najprístupnejšie. Knižnice by mali byť v blízkosti dopravných uzlov, prípadne v blízkosti centier komunitného života, obchodov, nákupných centier a kultúrnych centier. Tam, kde je to možné, verejné knižnice môžu zdieľať budovy, v ktorých poskytujú svoje služby aj ďalšie ustanovizne ako sú múzeá, galérie, komunitné centrá, športové centrá a iné.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Verejná knižnica by mala byť:

- a) zreteľne označená a ľahko dostupná pešo, miestnou hromadnou dopravou alebo osobným automobilom,
- b) v mestských a prímestských oblastiach dosiahnuteľná v priebehu 15 minút jazdy osobným automobilom (pokiaľ dostupnosť verejnej knižnice presiahne uvedený limit, je vhodné zaistiť dostupnosť knižničných služieb zriadením pobočky, pojazdnou knižnicou alebo iným spôsobom).

### **Článok 4**

#### **Priestory knižnice určené pre používateľov**

*„Veľkosť celkovej úžitkovej plochy, nevyhnutnej na prevádzku verejnej knižnice závisí od špecifických potrieb danej komunity, funkcií knižnice, úrovne dostupných zdrojov, veľkosti fondov knižnice, dostupnosti knižničných priestorov a od blízkosti iných knižníc v okolí.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Verejná knižnica by mala:

- a) zabezpečiť vhodné priestory a interiérové vybavenie knižnice, primerané veľkosti jej knižničného fondu, rozsahu poskytovaných knižnično-informačných služieb, ako aj zameraniu a špecializácii knižnice,
- b) zabezpečiť bezproblémový prístup všetkým používateľom knižnice vrátane osôb so zdravotným znevýhodnením,
- c) mať knižničný fond umiestnený v otvorených knižničných regáloch, primerane osvetlený a v takej výške, aby bol ľahko dostupný používateľom knižnice,
- d) mať nábytok v detskom oddelení primeranej veľkosti,
- e) mať priestory knižnice vo všetkých smeroch flexibilné (vrátane interiérového vybavenia), ktoré by mali umožniť prispôsobenie rýchlo sa meniacim informačným technológiám a nárokom na knižnično-informačné služby,
- f) mať miestnosť na stretávanie sa väčších aj menších spoločenských skupín, ktorá by mala mať samostatný prístup k toaletám, podľa možností vrátane toalety pre osoby so zdravotným znevýhodnením a samostatný vchod, aby sa stretnutia mohli konať aj vtedy, keď je knižnica zatvorená.

Vo väčších knižniciach sa odporúča zriadiť kaviareň pre verejnosť a letnú čítareň, v menších zabezpečiť nápojové a potravinové automaty.

**INDIKÁTOR:** *Knižnica by mala mať k dispozícii najmenej 60 m<sup>2</sup> na 1 000 obyvateľov obce alebo spádovej oblasti. V obciach do 1 000 obyvateľov sa tento indikátor použije v primeranom rozsahu tak, aby boli zabezpečené všetky funkcie knižnice<sup>1</sup>.*

## Článok 5

### Prevádzkový čas knižnice pre verejnosť

*„S cieľom zabezpečiť čo najlepší prístup ku knižničným službám musí byť knižnica otvorená v čase, ktorý maximálne vyhovuje tým, ktorí žijú, pracujú alebo študujú v mieste jej pôsobenia. Tento prístup sa môže rozšíriť poskytovaním knižničných služieb prostredníctvom telefonickej linky dostupnej 24 hodín alebo prístupom k vybraným knižničným službám prostredníctvom webovej stránky knižnice.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Služby verejnej knižnice by mali byť dostupné všetkým členom komunity. To si vyžaduje vhodný prevádzkový čas pre používateľov. Podľa situácie v mieste sídla knižnice je vhodné určiť prevádzkový čas v dopoludňajších a popoludňajších hodinách, rovnako aj v sobotu a v nedeľu. Rozsah prevádzkových hodín knižnice nemusí byť totožný s celkovým objemom pracovnej kapacity nevyhnutnej na zabezpečenie činnosti knižnice. Pracovný čas zamestnanca knižnice v obciach do 1 000 obyvateľov by mal byť orientačne o jednu tretinu dlhší ako prevádzkový čas knižnice. Vo väčších knižniciach sa primerane prihliada na celkový rozsah činnosti knižnice. Knižnica v spolupráci s potrebami miestnej komunity poskytuje služby na základe dopytu, t. j. aj nad rámec odporúčaných hodnôt prevádzkových hodín.

**INDIKÁTOR:** *Počet prevádzkových hodín pre verejnosť týždenne<sup>2</sup>*

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaná hodnota počtu prevádzkových hodín týždenne |
|---------------------------------|-------------------------------------------------------|
| Do 500                          | 1 – 2                                                 |
| 501 – 1 000                     | 2 – 4                                                 |
| 1 001 – 2 000                   | 4 – 10                                                |
| 2 001 – 3 000                   | 10 – 20                                               |
| 3 001 – 5 000                   | 20 – 30                                               |
| 5 001 – 10 000                  | 30 – 40                                               |

<sup>1</sup> Plocha určená pre používateľa zahŕňa celkovú úžitkovú plochu knižnice, ktorá je určená pre používateľov v hlavnej budove aj v pobočkách, napr. voľný výber, študovne, čítarne vrátane letných čítární, prednáškové (divadelné) sály na usporiadanie kultúrnych, vzdelávacích a komunitných aktivít, priestory na prácu s deťmi a mládežou, tvorivé dielne a pod. Do plochy knižnice sa môže započítavať aj obecná zasadačka, pokiaľ v nej knižnica usporadúva podujatie alebo je k dispozícii pre návštevníkov v čase otváracích hodín. Nezahŕňajú sa uzavreté skladisko, schodisko, vstupné priestory, sociálne zariadenia a pod.

<sup>2</sup> Stanovená hodnota prevádzkovej doby sa vzťahuje na týždenný prevádzkový čas najdlhšie otvoreného útvaru knižnice vrátane pobočky. V prípade pobočiek sa prevádzkový čas stanovuje podľa počtu obsluhovanej populácie, napr. počtu obyvateľov mestskej časti, sídliska alebo pridruženej obce v danej lokalite.

|                 |           |
|-----------------|-----------|
| 10 001 – 20 000 | 40 – 45   |
| 20 001 – 40 000 | 45 – 50   |
| 40 001 a viac   | 50 a viac |

## Článok 6

### Budovanie knižničného fondu a informačných zdrojov

*„Všetky vekové skupiny musia mať (v knižnici) k dispozícii informačné zdroje a literatúru zodpovedajúce ich potrebám. Knižničné zbierky a služby musia zahŕňať všetky druhy vhodných zdrojov a moderných technológií, ako aj tradičných dokumentov. Základom je vysoká kvalita odpovedajúca miestnym potrebám a podmienkam, zachycujúca jazykovú a kultúrnu rozmanitosť komunity. Dokumenty musia odrážať súčasné trendy a vývoj spoločnosti ako aj dejiny ľudského myslenia a činov. Knižničné zbierky a služby nemôžu podliehať žiadnej forme ideologickej, politickej alebo náboženskej cenzúry, ani komerčným tlakom.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

Verejná knižnica je:

- povinná systematicky dopĺňať, odborne evidovať, spracovávať, uchovávať, ochraňovať, využívať a sprístupňovať svoj knižničný fond,
- povinná na princípe nezávislosti a odbornosti zabezpečovať dopĺňovanie, budovanie a sprístupňovanie knižničného fondu v súlade so zameraním a špecializáciou verejnej knižnice, ktoré nesmie podliehať ideologickej, politickej ani náboženskej cenzúre ani komerčnému vplyvu alebo inému vplyvu.

Knižničný fond je potrebné priebežne dopĺňať, aby používatelia mali k dispozícii nový, resp. aktuálny knižničný fond. Verejná knižnica by mala poskytovať široký výber knižničného fondu na rôznych druhoch nosičoch a v dostatočnom množstve, aby tak uspokojila potreby a záujmy používateľov. Knižničné fondy sú základom na poskytovanie kvalitných knižnično-informačných služieb verejnej knižnice. Knižničný fond musí zohľadňovať potreby miestnej komunity. Rozsiahly knižničný fond vyjadrený počtom knižničných jednotiek nie je zárukou kvality.

**INDIKÁTOR: Priemerná suma na nákup knižničných jednotiek na 1 obyvateľa v eurách<sup>3</sup> v kalendárnom roku**

| Odporúčaná suma na nákup knižničných jednotiek na 1 obyvateľa v eurách v kalendárnom roku |                  |                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|---------------------|
| Obecné knižnice                                                                           | Mestské knižnice | Regionálne knižnice |
| 0,80 €                                                                                    | 1,00 €           | 1,50 €              |

<sup>3</sup> Pri stanovení rozpočtu knižnice na nákup knižničného fondu sa zohľadní miera inflácie. V mestách, kde pôsobí viac verejných knižníc, je možné počet obyvateľov proporčne upraviť.

## Článok 7

### Študijné miesta a miesta na oddych

*„Knižnica by mala vyčleniť priestory na poskytovanie služieb osobitne pre dospelých, deti (vrátane dojčiat a batoliat) a mládež i priestory na rodinné využitie. Mala by poskytovať množstvo materiálov, aby uspokojila potreby všetkých skupín a jednotlivcov v komunite.*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Verejné knižnice by vo svojich priestoroch mali zabezpečiť:

- a) pohodlné miesto na štúdium a čítanie,
- b) miesto na stretávanie sa skupín rôznych veľkostí,
- c) priestor na sedenie pre dospelých, detských a mladistvých používateľov, slúžiaci na oddychové čítanie, skupinovú prácu alebo na prácu vo dvojici; na tieto činnosti by mali byť vyhradené osobitné zóny alebo tiché študovne.

**INDIKÁTOR:** *Počet pokojných miest na štúdium a čítanie na jednu knižnicu. Počet miest na oddych si knižnica volí podľa potreby a požiadaviek svojich používateľov.*

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaná hodnota počtu pokojných miest na štúdium a čítanie |
|---------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Do 500                          | 3                                                             |
| 501 – 1 000                     | 7                                                             |
| 1 001 – 2 000                   | 10                                                            |
| 2 001 – 3 000                   | 15                                                            |
| 3 001 – 5 000                   | 20                                                            |
| 5 001 – 10 000                  | 30                                                            |
| 10 001 – 20 000                 | 50                                                            |
| 20 001 – 40 000                 | 70                                                            |
| 40 001 a viac                   | 100 a viac                                                    |

## Článok 8

### Prístup k internetu a informačným technológiám

*„Jednou z hlavných úloh verejnej knižnice je preklenúť priepasť medzi informačne bohatými a informačne chudobnými. Táto úloha zahŕňa poskytovanie prístupu k potrebnému elektronickému, počítačovému a audiovizuálnemu vybaveniu (napr. osobné počítače s prístupom na internet, verejne prístupné online katalógy, čítačky mikrofílmov, audio a MP3 prehrávače, dataprojektory a špeciálne zariadenia pre zrakovo a telesne postihnutých). Prístup do bezdrôtovej siete (Wi-Fi) by mal byť dostupný v celej knižnici rovnako ako elektrické zásuvky na zapojenie ostatných počítačov. Elektrické a počítačové siete by mali byť moderné, ľahko prístupné na manipuláciu a na prípadné budúce zmeny a musia sa pravidelne kontrolovať.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Verejná knižnica by mala:

- a) umožniť prístup na internet prostredníctvom internetového pripojenia na počítačoch inštalovaných v priestoroch knižnice a Wi-Fi pripojenia s cieľom využiť vlastné prenosné zariadenia používateľov,
- b) poskytovať verejnosti neobmedzený prístup k elektronickým informáciám a informačným zdrojom,
- c) zriadiť aspoň jednu verejne prístupnú pracovnú stanicu s pripojením na internet a tlačiarňou, ktorú súčasne nevyužíva personál knižnice, a to v centrálnej budove aj v jej pobočkách,
- d) plniť úlohu sprostredkovateľa tým, že je verejnou elektronickou vstupnou bránou k digitálnym informáciám a pomáha občanom preklenúť tzv. „digitálnu priepasť“,
- e) poskytnúť svojim používateľom primerané množstvo elektrických zásuviek určených na napájanie alebo dobíjanie ich vlastného technického vybavenia (notebooky, smartfóny, tablety a pod.),
- f) priebežne dopĺňať a obnovovať technické a softvérové vybavenie knižnice.

**INDIKÁTOR:** *Počet verejne prístupných staníc s pripojením na internet (pokiaľ knižnica ponúka pripojenie na internet prostredníctvom Wi-Fi pripojenia, počet verejne prístupných staníc je možné znížiť, nie však zrušiť).*

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaná hodnota počtu počítačových staníc s pripojením na internet | Odporúčaná hodnota počtu počítačových staníc s pripojením na internet, ak má knižnica súčasne pripojenie na Wi-Fi |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 – 2 000                       | 1                                                                     | 1                                                                                                                 |
| 2 001 – 3 000                   | 2                                                                     | 2                                                                                                                 |
| 3 001 – 5 000                   | 3                                                                     | 2                                                                                                                 |
| 5 001 – 10 000                  | 4                                                                     | 2                                                                                                                 |
| 10 001 – 20 000                 | 6                                                                     | 3                                                                                                                 |
| 20 001 – 40 000                 | 10                                                                    | 5                                                                                                                 |
| 40 001 – 60 000                 | 15                                                                    | 8                                                                                                                 |
| 60 001 a viac                   | 20 a viac                                                             | 10 a viac                                                                                                         |

## Článok 9

### Webové sídlo knižnice a prezentácia na sociálnych sieťach

*„Knižnica by mala využívať informačné a komunikačné technológie na sprístupnenie čo najväčšieho rozsahu elektronických zdrojov a služieb z domácností, zo škôl alebo z pracovísk. Pokiaľ je to možné, mali by byť dostupné 24 hodín denne, 7 dní v týždni. Sprístupnením knižničných služieb prostredníctvom internetu sa zvyšuje ich dostupnosť pre verejnosť a pre iné knižnice, čo zlepšuje kvalitu služieb.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Webové sídlo verejnej knižnice musí spĺňať kritéria zákona č. 95/2019 Z. z. o informačných technológiách vo verejnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov a vyhlášky Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu č. 78/2020 Z. z. o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy v znení neskorších predpisov – najmä štandardy prístupnosti a funkčnosti webových sídiel a byť v súlade so zákonom č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Webové sídlo verejnej knižnice by malo obsahovať minimálne tieto údaje:

- a) názov a sídlo knižnice,
- b) kontaktné údaje,
- c) názov zriaďovateľa/prevádzkovateľa,
- d) stručnú charakteristiku knižnice,
- e) organizačné členenie knižnice,
- f) prevádzkový čas,
- g) základné dokumenty upravujúce činnosť knižnice,
- h) knižničný a výpožičný poriadok,
- i) prehľad ponúkaných služieb,
- j) cenník služieb,
- k) aktuálnu ponuku aktivít,
- l) výročnú správu o činnosti knižnice<sup>4</sup>.

Webové sídlo verejnej knižnice by malo využívať protokol HTTPS, ktorý zabezpečuje autentifikáciu a dôvernosť prenášaných dát. Odporúčanými sú odkazy na: webový portál Slovenskej národnej knižnice, súborný katalóg knižníc Slovenskej knižnice, webové stránky profesijných knihovníckych združení alebo na celonárodný portál služby *Spýtajte sa knižnice*.

**INDIKÁTOR:** *Dostupnosť informácií o verejnej knižnici a jej službách je zabezpečená prostredníctvom webovej stránky knižnice (alebo v prípade malých knižníc prostredníctvom webovej stránky svojho zriaďovateľa). Knižniciam sa odporúča propagovať informácie o verejnej knižnici aj prostredníctvom sociálnych sietí online.*

## Článok 10

### Elektronický katalóg knižnice (OPAC)

*„Katalóg knižnice by mal byť prístupný verejnosti online, aby používateľ knižnice mohol využívať služby aj z domu a mimo otváracích hodín.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Katalóg verejnej knižnice je základným nástrojom knižnice na sprístupnenie knižničného fondu a umožňuje používateľom vyhľadávanie a využívanie knižničného fondu a služieb knižnice pomocou vzdialeného prístupu.

**INDIKÁTOR:** *Knižnice, ktoré pôsobia v obciach s viac ako 1 000 obyvateľmi, by mali poskytovať online elektronický katalóg knižnice<sup>5</sup>.*

<sup>4</sup> Výročná správa môže byť súčasťou inej výročnej správy, napr. obce, mesta.

<sup>5</sup> Na sprístupnenie svojho fondu prostredníctvom online katalógu (OPAC) môžu malé knižnice využiť projekt KIS MaSK 2 od Slovenskej národnej knižnice, ktorý je prevádzkovaný na open source systéme KOHA, ktorý je prioritne určený pre obecné, mestské, školské a špeciálne knižnice. Viac o projekte na stránkach Slovenskej národnej knižnice <https://snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/medzinarodne-projekty-a-spolupraca/kis-mask.html>

## Článok 11

### Personálne zabezpečenie knižnice

*„Knihovník je aktívnym sprostredkovateľom medzi používateľmi a informačnými zdrojmi, a to tak digitálnymi ako aj tradičnými. Pre zaistenie adekvátnych služieb sú nevyhnutné dostatočné ľudské i materiálne zdroje, ako aj odborné a kontinuálne vzdelávanie knihovníkov, aby dokázali čeliť súčasným aj budúcim výzvam. Otázku stanovenia dostatočných zdrojov z pohľadu kvantitatívneho i kvalitatívneho by prevádzkovateľ knižnice mal konzultovať s odborníkmi z knižníc.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

Personál je mimoriadne dôležitým prvkom v prevádzke verejnej knižnice. Knižnica by mala mať taký počet zamestnancov, aby mohla počas celej prevádzky zabezpečovať všetky svoje úlohy. Faktory ovplyvňujúce počet zamestnancov v knižnici:

- rozsah prevádzkového času pre verejnosť,
- rozsah knižničného fondu a jeho usporiadanie,
- počet budov alebo pobočiek knižnice a ich veľkosť,
- organizačná štruktúra,
- rozsah služieb a stupeň ich využitia,
- služby poskytované mimo priestorov knižnice,
- počet používateľov,
- nutnosť zamestnať špecialistov,
- množstvo usporiadaných kultúrnych, vzdelávacích a komunitných aktivít,
- finančné prostriedky.

Metódou na stanovenie primeraného počtu zamestnancov pre knižnično-informačné služby môže byť zavedenie benchmarkingu, ktorý je založený na porovnávaní knižníc podobnej veľkosti a rovnakého typu<sup>6</sup>.

**INDIKÁTOR: Odporúčaný počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti v mestských a regionálnych knižniciach**

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaný počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti pre mestské a regionálne knižnice <sup>7</sup> |
|---------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5 001 – 10 000                  | 2                                                                                                                |
| 10 001 – 20 000                 | 5                                                                                                                |
| 20 001 – 40 000                 | 12                                                                                                               |
| 40 001 – 60 000                 | 18                                                                                                               |
| 60 001 – 100 000                | 20                                                                                                               |
| 100 000 a viac                  | 27                                                                                                               |

<sup>6</sup> Viac informácií o medzinárodnom projekte Benchmarking nájdete na stránke Slovenskej národnej knižnice <http://snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/medzinarodne-projekty-a-spolupraca/benchmarking.html>

<sup>7</sup> Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti sa môže zvýšiť, ak knižnica plní regionálne a krajské funkcie.

## Článok 12

### Kvalifikácia a vzdelávanie zamestnancov knižnice

*„Informačná gramotnosť je jadrom celoživotného vzdelávania. Umožňuje ľuďom vo všetkých oblastiach života, aby vyhľadávali, hodnotili, používali a vytvárali informácie efektívne na dosiahnutie svojich osobných, sociálnych, pracovných a vzdelávacích cieľov. Je základným ľudským právom v digitálnom svete a podporuje sociálne začlenenie všetkých národov.“*

*(IFLA – Alexandrijské vyhlásenie o informačnej gramotnosti a celoživotnom vzdelávaní)*

Odborné knižničné činnosti verejnej knižnice zabezpečuje odborný zamestnanec knižnice s vysokoškolským alebo so stredoškolským vzdelaním, ktorý má osobitnú odbornú spôsobilosť. Osobitná odborná spôsobilosť je súhrn teoretických vedomostí, znalostí odborných štandardov, procesov a všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich činnosť knižnice. Kvalifikovaný knihovník navrhuje, plánuje, organizuje, zavádza, riadi a vyhodnocuje knižničné a informačné služby a systémy zamerané na uspokojovanie potrieb používateľov knižnice.

Aby zamestnanci verejných knižníc nestratili kontakt s najnovšími trendmi vo svojom odbore, mali by udržiavať svoj ďalší profesionálny rozvoj prostredníctvom formálneho aj neformálneho vzdelávania. V každej verejnej knižnici by mal existovať plánovaný a nepretržitý program vzdelávania pre zamestnancov všetkých kategórií, zamestnaných na plný aj čiastočný úväzok. Rýchly rozvoj informačných a komunikačných technológií zvyšuje potrebu pravidelného vzdelávania, pričom je dôležité, aby vzdelávací program zahŕňal aj potrebu budovania sietí spolupráce a prístupu k iným informačným zdrojom. Odborný a podporný personál by mal pri nástupe do zamestnania absolvovať úvodné školenie, aby sa oboznámil s poslaním a funkciami verejnej knižnice a s podmienkami, v ktorých pôsobí.

Finančné prostriedky na školenia by sa mali zabezpečiť vyčlenením určitého percentuálneho podielu z celkového rozpočtu knižnice. Odporúča sa, aby sa ročne z celkového rozpočtu knižnice vyčlenilo na školenia 0,5 – 1 % finančných prostriedkov.

**INDIKÁTOR:** *Ďalšiemu odbornému vzdelávaniu je ročne na 1 zamestnanca venované minimálne 40 pracovných hodín. Zamestnanci pôsobiaci v knižniciach s rozsahom prevádzkového času menším ako 20 prevádzkových hodín týždenne<sup>8</sup> absolvujú ďalšie odborné vzdelávanie ročne v rozsahu najmenej 8 pracovných hodín<sup>9</sup>.*

## Článok 13

### Meranie spokojnosti používateľov knižnice

*„Prieskumy potrieb a spokojnosti komunity a ukazovatele výkonnosti sú cennými nástrojmi hodnotenia dosiahnutých výsledkov knižnice. Mali by sa vyvinúť techniky na meranie kvality poskytovaných služieb a ich vplyvu na komunitu.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

<sup>8</sup> Každá obecná knižnica, ktorá má neprofesionálneho zamestnanca s prepočítaným pracovným úväzkom menším ako 0,5.

<sup>9</sup> Do počtu vzdelávacích hodín na jedného zamestnanca knižnice sa zahŕňajú aj iné školenia ako sú len knihovnícke napr. BOZP a pod.

Meranie spokojnosti používateľov verejnej knižnice je základným nástrojom na získanie spätnej väzby. Pomáha prevádzkovateľovi aj vedeniu knižnice pri rozhodovaní o zlepšovaní činnosti a rozvoji knižnice. Umožňuje zbierať informácie o očakávaných potrebách a očakávaniach používateľov knižnice<sup>10</sup>.

**INDIKÁTOR:** *Minimálne jedenkrát za dva roky knižnica urobí prieskum spokojnosti, ktorý knižnica vyhodnotí a zverejní.<sup>11</sup> Získané dáta by mali byť kvalitné a dostatočne reprezentatívne na štatistické vyhodnotenie. Indikátor sa bude vyhodnocovať každé dva roky.*

## Článok 14

### Vzdelávacie, kultúrne a komunitné podujatia verejných knižníc

*„Verejná knižnica musí byť centrom komunity, ak má zohrávať plnohodnotnú úlohu v jej fungovaní. Preto by mala spolupracovať s ostatnými skupinami a organizáciami v komunite, či už ide o orgány štátnej správy, miestnej samosprávy, podnikateľskú sféru alebo o dobrovoľnícke organizácie.“*

*(Smernica IFLA pre služby verejných knižníc)*

Dôležitou úlohou verejnej knižnice je jej zameranie sa na kultúrny a umelecký rozvoj a na formovanie a upevňovanie kultúrnej identity danej komunity. Knižnica by mala partnerskou spoluprácou s príslušnými miestnymi a regionálnymi organizáciami poskytovať priestory na kultúrne aktivity a mala by organizovať kultúrne, vzdelávacie a komunitné programy. Verejná knižnica by mala poskytovať širokú škálu materiálov na podporu vzdelávania a sprístupňovať informácie širokej verejnosti s cieľom prinášať ekonomické a sociálne výhody jednotlivcom i celej komunite. Knižnica by mala organizovať aktivity a podujatia podporujúce čítanie a rozvoj zručností potrebných na dosiahnutie informačnej gramotnosti. Je dôležité, aby verejné knižnice spracovali analýzu potrieb miestnej komunity a premenili knižnicu na miesto neformálneho celoživotného vzdelávania, miesto stretávania sa, podpory, kreativity a komunitnej spolupráce.<sup>12</sup>

**INDIKÁTOR:** *Počet vzdelávacích, kultúrnych a komunitných podujatí knižnice*

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaný počet vzdelávacích, kultúrnych a komunitných podujatí knižnice <sup>13</sup> |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 – 1000                        | 2                                                                                       |
| 1 001 – 2 000                   | 8                                                                                       |
| 2 001 – 3 000                   | 20                                                                                      |
| 3 001 – 5 000                   | 50                                                                                      |

<sup>10</sup> Príklad prieskumu spokojnosti na webovej stránke Slovenskej národnej knižnice: [https://www.snk.sk/images/Informacie\\_pre/Kniznice\\_a\\_knihovnikov/Dokumenty\\_pre\\_knihovnikov/Prieskum\\_spokojnosti\\_pouzivat\\_elo\\_v\\_kniznice.pdf](https://www.snk.sk/images/Informacie_pre/Kniznice_a_knihovnikov/Dokumenty_pre_knihovnikov/Prieskum_spokojnosti_pouzivat_elo_v_kniznice.pdf)

<sup>11</sup> V súlade so zákonom č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

<sup>12</sup> V súlade so zákonom č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, § 5 ods. 5 a 6.

<sup>13</sup> Odporúčané hodnoty sú len orientačné. Pri hodnotení je dôležité vziať do úvahy počet pobočiek vo väčších mestách.

|                 |     |
|-----------------|-----|
| 5 001 – 10 000  | 100 |
| 10 001 – 20 000 | 200 |
| 20 001 – 40 000 | 300 |
| 40 001 a viac   | 500 |

## Článok 15

### Percento používateľov z počtu obyvateľov

*„Služby knižnice musia byť prispôsobené rôznym potrebám obyvateľov vo vidieckych a mestských oblastiach ako aj potrebám marginalizovaných skupín, užívateľov so špeciálnymi potrebami, užívateľov hovoriacich viacerými jazykmi a pôvodným obyvateľom v rámci komunity.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

Verejná knižnica je miestnym strediskom informácií, ktoré sprístupňuje informačné zdroje svojim používateľom. Rozsah a kvalita služieb verejnej knižnice by mali zodpovedať čo najširšiemu spektru obyvateľov obce.

Získať priazeň používateľov je možné viacerými spôsobmi:

- a) každoročným verejným stretnutím s používateľmi, na ktorom vedenie knižnice podá správu o činnosti a dosiahnutých výsledkoch s použitím štatistických údajov a predstaví pripravované aktivity knižnice v nasledujúcom období,
- b) propagáciou služieb a zverejňovaním informácií rôznymi spôsobmi a všetkými dostupnými prostriedkami (označenie budovy knižnice, letáky, marketingové programy, webové sídlo a sociálne siete) v súlade so zákonom č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Pri propagácii je dôležitý plán propagácie,
- c) reagovaním na požiadavky verejnosti – knižnica by mala upriamiť pozornosť na miestnu komunitu a zamerať sa na témy a aktivity, o ktoré sa jej členovia zaujímajú,
- d) venovaním osobitnej pozornosti službám pre deti a mládež, napr. prostredníctvom špeciálnych aktivít na podporu čítania a zvyšovanie gramotnosti a spoluprácou so školami a školskými zariadeniami,
- e) zameraním sa na služby pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením a ďalšie marginalizované skupiny.
- f) systematickou modernizáciou a rozvíjaním digitálnych služieb vrátane online registrácie a virtuálnych referenčných služieb (chat, email, AI asistent),
- g) zakladaním združení a spoločností priateľov knižnice,
- h) spoluprácou so zástupcami miestnej komunity s cieľom podpory ich významných iniciatív,
- i) nadväzovaním kontaktov a vzťahov s komunitnými skupinami,
- j) spoluprácou so skupinami, ktoré sú ochotné vystupovať v mene knižnice s cieľom podpory knižničných služieb a ich ďalšieho rozvoja,
- k) účasťou zamestnancov knižnice na aktivitách, ktorých cieľom je zvyšovať povedomie o význame knižničných služieb,
- l) v oblastiach bez fyzickej prítomnosti knižníc zabezpečiť dostupnosť knižničných služieb mobilnými spôsobmi (napr. bibliobusmi a pod.)

**INDIKÁTOR: Percento používateľov z počtu obyvateľov<sup>14</sup>**

| Počet obyvateľov sídla knižnice | Odporúčaná hodnota pre mestské a obecné knižnice (v %) | Odporúčaná hodnota pre regionálne knižnice (v %) |
|---------------------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 1 – 2 000                       | 8                                                      | -                                                |
| 2 001 – 3 000                   | 10                                                     | -                                                |
| 3 001 – 5 000                   | 12                                                     | -                                                |
| 5 001 – 10 000                  | 12                                                     | 15                                               |
| 10 001 – 20 000                 | 13                                                     | 15                                               |
| 20 001 – 40 000                 | 13                                                     | 15                                               |
| 40 001 – 60 000                 | 11                                                     | 13                                               |
| 60 001 – 100 000                | 8                                                      | 13                                               |
| 100 000 a viac                  | 6                                                      | 6                                                |

**Článok 16****Vyhodnocovanie plnenia štandardu knižničných služieb**

*„Neustále by mal prebiehať výskum zameraný na hodnotenie činnosti knižníc a významu zhromažďovania dát, aby sa tvorcom stratégií preukázal spoločenský prínos knižníc. Štatistické údaje by mali byť zhromažďované dlhodobo, pretože spoločenské prínosy knižníc sa často prejavujú až v nasledujúcich generáciách.“*

*(Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach 2022)*

Vyhodnocovanie plnenia štandardu knižnično-informačných služieb sa realizuje:

- a) prevádzkovateľom knižnice na miestnej úrovni,
- b) na regionálnej úrovni príslušnou regionálnou knižnicou,
- c) na krajskej úrovni príslušnou regionálnou knižnicou s krajskou pôsobnosťou,
- d) na celoštátnej úrovni Slovenskou národnou knižnicou.

Vyhodnocovanie plnenia štandardov verejných knižníc vychádza zo štatistického zisťovania, ktoré sa realizuje pomocou štatistického výkazu Ročný výkaz o knižnici KULT (MK SR) 10-01.

Regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou a Slovenská národná knižnica uverejnia najmenej raz za dva roky prostredníctvom internetu výsledky hodnotenia plnenia štandardov verejnými knižnicami SR.

V prípade objektívnej potreby budú indikátory štandardov prehodnotené najneskôr po uplynutí piatich rokov. Indikátory štandardov budú porovnané so skutočným stavom sledovaných

<sup>14</sup> V mestách, kde pôsobí viac knižníc (napr. vysokoškolské, mestské, krajské, vedecké, špecializované a pod.) je možné indikátor na hodnotenie znížiť.

ukazovateľov v knižničnej praxi, a to na krajskej úrovni regionálnou knižnicou s krajskou pôsobnosťou a na celoštátnej úrovni Slovenskou národnou knižnicou.

## **Článok 17**

### **Záverečné ustanovenie**

Verejné knižnice spracúvajú osobné údaje používateľov v súlade so zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. v znení neskorších predpisov a zákonom č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Verejné knižnice pri poskytovaní svojich služieb dodržiavajú zásady etického správania, prístupujú k všetkým používateľom s rešpektom a bez predsudkov a v záujme ochrany základných ľudských práv a slobôd predchádzajú akejkoľvek diskriminácii.

## **Článok 18**

### **Zrušovacie ustanovenie**

Zrušuje sa Metodické usmernenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. MK – 4315/2020-110/11107 z 21. júla 2020 na určenie štandardov pre verejné knižnice.

## **Článok 19**

### **Účinnosť**

Toto metodické usmernenie nadobúda účinnosť 1. septembra 2025.

Martina Šimkovičová  
ministerka kultúry